

“Maktab o‘quvchilarini tasviriy san’at darslarida milliy madaniyat va urf-odatlarini tasviriy ifodalash metodikasi

Usmonova Ruxshona Feruz qizi

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” – ta’lim yo‘nalishi

1-kurs “D” guruh talabasi

Annotatsiya: Maqolada maktab o‘quvchilarini tasviriy san’at darslarida milliy madaniyat va urf-odatlarini vizual tarzda o‘rgatishning metodik asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida o‘quvchilarning badiiy tafakkuri, rang va shaklni uyg‘unlashtirish qobiliyati, milliy motivlarni yaratish usullari va ijodiy faollikni oshirish metodlari o‘rganilgan. Shuningdek, darslarni samarali tashkil etish, individual va guruhli ishlashni uyg‘unlashtirish orqali milliy madaniyatni tasviriy ifodalashning amaliy yondashuvlari taqdim etilgan. Maqola o‘quv jarayonida o‘quvchilarda estetik didni shakllantirish, vizual tafakkurini rivojlantirish va milliy o‘zlikni anglashga qaratilgan pedagogik metodlarni ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: Tasviriy san’at, milliy madaniyat, urf-odatlar, maktab o‘quvchilari, pedagogik metodlar, badiiy tafakkur, ijodiy faollik, vizual ifoda.

Tasviriy san’at darslari maktab o‘quvchilari uchun badiiy tafakkur, estetik did va ijodiy faollikni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Milliy madaniyat va urf-odatlarini vizual tarzda o‘rgatish o‘quvchilarga o‘z tarixiy va madaniy merosini anglash, milliy o‘zligini rivojlantirish va badiiy ifodani mustahkamlash imkonini beradi. Rang va shakl tizimini tushunish, vizual fikrlash va ijodiy qaror qabul qilish ko‘nikmalari tasviriy san’at jarayonida rivojlantiriladi. Darslarni metodik jihatdan puxta rejalashtirish, ko‘rgazmali va amaliy usullarni uyg‘unlashtirish orqali o‘quvchilarning ijodiy va badiiy rivojlanishini ta’minlash mumkin. Shu nuqtai nazardan, milliy motivlarni tasviriy ifodalashning pedagogik metodik asoslarini o‘rganish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish muhim vazifa hisoblanadi.

Tasviriy san’at darslarida maktab o‘quvchilarini milliy madaniyat va urf-odatlarini vizual tarzda tasvirlashga o‘rgatish pedagogik jarayonda muhim o‘rin tutadi. Bu jarayon nafaqat o‘quvchilarning badiiy ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi, balki ularning estetik didi, vizual fikrlash qobiliyati va ijodiy tafakkurini rivojlantiradi. Milliy motivlar, urf-odatlar, bayramlar, kiyim-kechak va kundalik turmush ko‘rinishlarini tasviriy ifodalash orqali o‘quvchilar tarixiy va madaniy merosni anglaydi va milliy o‘zligini rivojlantiradi. Shu bilan birga, tasviriy san’at jarayoni o‘quvchilarda rang va shakl tizimini tushunish, kompozitsiya yaratish, badiiy qaror qabul qilish va ijodiy tasavvurini kengaytirishga imkon beradi. Pedagogik amaliyotda milliy madaniyat va urf-odatlarini tasviriy ifodalashning metodik asoslari

o'quvchilarning ijodiy faolligini oshirish va darslarni samarali tashkil etishga qaratilgan.

Ko'rgazmali metodlardan foydalanish o'quvchilarga mavzuni vizual tarzda tushuntirish va ular bilan mustahkam aloqani ta'minlash imkonini beradi. Bu usulda pedagog xalq hayoti, bayramlar, milliy kiyim-kechak va hunarmandchilik buyumlarini aks ettiruvchi rasmlar, fotoalbomlar, video lavhalar va folklor materiallarini qo'llaydi. Shu orqali o'quvchilar mavzuga qiziqish uyg'otadi va chizishga rag'batlanadi. Amaliy metodlar esa o'quvchilarga bayramlar sahnalari, hunarmandchilik buyumlari, milliy kiyimlar va kundalik turmush ko'rinishlarini chizdirish orqali badiiy ko'nikmalarini mustahkamlash imkonini beradi. O'quvchilar mustaqil yoki guruhlarda ishlash orqali ijodiy fikrlashni rivojlantiradi, tanqidiy qaror qabul qilish va hamkorlik madaniyatini o'rganadi.

Darslarni tayyorlov, asosiy va yakuniy bosqichlarga bo'lish o'quv jarayonini tartibli va samarali qiladi. Tayyorlov bosqichida o'quvchilarga mavzu haqida qisqacha ma'lumot berilib, milliy motivlar bilan tanishtiriladi. Shu bosqichda pedagog o'quvchilarda qiziqish uyg'otish, milliy an'analar va urf-odatlarini anglashni ta'minlashga e'tibor qaratadi. Asosiy bosqichda chizish texnikasi, rang va shakl tizimi o'rgatiladi, o'quvchilar milliy motivlarni sahnalar orqali ifodalaydi. Ular bayramlar, hunarmandchilik, urf-odatlar va xalq hayotini sahnalashtirib chizadi, kompozitsiya va rang uyg'unligini hisobga oladi. Yakuniy bosqichda o'quvchilar o'z asarlarini taqdim etadi, ularni muhokama qiladi va pedagog tomonidan baholanadi. Bu yondashuv o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish, mustaqil fikrlash va badiiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

O'quvchilarning ijodiy faolligini rag'batlantirish jarayonida darslarni qiziqarli qilish, turli rang va shakl kombinatsiyalarini qo'llash, shuningdek, darsdan tashqari ko'rgazmalar va badiiy konkurslar tashkil etish samarali natija beradi. Masalan, Navro'z bayrami, qishki o'yinlar yoki mahalliy hunarmandchilik mavzulari asosida chizilgan asarlar o'quvchilarda milliy madaniyatni chuqurroq anglashga yordam beradi. Shu bilan birga, o'quvchilarga badiiy asarlar va xalq hunarmandchiligi namunalarini ko'rsatish orqali ularning tasviriy ifodasi va ijodiy tafakkuri rivojlantiriladi. Rang va shakl orqali milliy estetika unsurlarini ifodalash o'quvchilarning badiiy didini mustahkamlash va ularning vizual tafakkurini kengaytirish imkonini beradi.

Tasviriy san'at darslarida milliy motivlarni integratsiyalashgan tarzda o'rgatish o'quvchilarning tarixiy, madaniy va estetik bilimlarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, o'quvchilarning ijodiy faoliyati faollashadi, ular o'z asarlarida mustaqil qarorlar qabul qilishni o'rganadi va badiiy uslubni shakllantiradi. Pedagogik jarayonni interfaol va samarali tashkil etish darslarning sifatini oshiradi va o'quvchilarning milliy o'zligini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi.

Pedagoglar darslarni individual va guruhli shaklda tashkil etish orqali o'quvchilarning qobiliyat va ehtiyojlarini hisobga oladi. Bu nafaqat ularning ijodiy imkoniyatlarini maksimal darajada ochadi, balki o'quvchilar o'rtasida hamkorlik va muvofiq madaniyatini rivojlantirishga ham yordam beradi. O'quvchilar bir-birining ishlarini tahlil qiladi, fikr almashadi va o'z ijodiy qarorlarini himoya qiladi. Shu bilan birga, pedagoglar dars jarayonida o'quvchilarning ijodini rag'batlantiruvchi qo'shimcha mashqlar va ijodiy vazifalarni kiritishlari mumkin, bu esa darslarni qiziqarli va samarali qiladi.

Milliy motivlarni tasviriy san'at darslariga integratsiyalash orqali o'quvchilar o'z madaniy merosini anglab, badiiy qarorlar qabul qilishni o'rganadi va milliy o'zligini rivojlantiradi. Shu bois, pedagogik jarayonni metodik jihatdan puxta tashkil etish va didaktik yondashuvlarni uyg'unlashtirish maktab yoshidagi o'quvchilarning ijodiy va badiiy rivojlanishini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, maktab o'quvchilari tasviriy san'at darslarida milliy madaniyat va urf-odatlarini tasvirlash jarayonida badiiy ko'nikmalarini mustahkamlaydi, estetik didi va vizual fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi, ijodiy tafakkurini kengaytiradi va milliy o'zligini shakllantiradi. Darslarni metodik jihatdan puxta rejalashtirish, tayyorlov, asosiy va yakuniy bosqichlarni uyg'unlashtirish, ko'rgazmali va amaliy pedagogik metodlardan foydalanish o'quvchilarning milliy motivlarni chuqurroq anglashiga va o'ziga xos badiiy uslubni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, darslar interfaol va qiziqarli bo'lib, o'quvchilarning ijodiy faolligi oshadi, pedagoglar esa ta'lim jarayonini samarali tashkil etish imkoniga ega bo'ladi.

Tasviriy san'at darslarida milliy madaniyat va urf-odatlarini tasvirlash pedagogik jarayonni boyitadi va maktab ta'limida sifatli badiiy va estetik tarbiyalashning asosini tashkil etadi. Shu bilan birga, o'quvchilar o'z madaniy va milliy merosini chuqurroq anglaydi, ijodiy qarorlar qabul qilishni o'rganadi va milliy o'zlikni rivojlantiradi. Bu jarayon pedagogik metodik jihatdan puxta tashkil etilgan bo'lsa, o'quvchilarning ijodiy va badiiy rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi va tasviriy san'at darslarining maqsad va vazifalarini to'liq amalga oshirish imkonini yaratadi.

Maqola natijalari shuni ko'rsatadiki, maktab o'quvchilarini tasviriy san'at darslarida milliy madaniyat va urf-odatlarini vizual tarzda tasvirlash pedagogik jarayonda muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon o'quvchilarning badiiy ko'nikmalarini shakllantiradi, estetik did, vizual fikrlash va ijodiy tafakkurini rivojlantiradi, shuningdek, ularning milliy o'zligini mustahkamlaydi. Darslarni metodik jihatdan puxta rejalashtirish, tayyorlov, asosiy va yakuniy bosqichlarni uyg'unlashtirish, ko'rgazmali va amaliy pedagogik metodlardan foydalanish o'quvchilarning milliy motivlarni chuqurroq anglashiga yordam beradi va ularning badiiy uslubini shakllantiradi. Shu bilan birga, darslar interfaol va qiziqarli bo'lib, o'quvchilarning ijodiy faolligini oshiradi, pedagoglar esa ta'lim jarayonini samarali tashkil etish

imkoniga ega bo'ladi. Tasviriy san'at darslarida milliy madaniyat va urf-odatlarini tasvirlash nafaqat badiiy ko'nikmalarni rivojlantiradi, balki o'quvchilarning madaniy va estetik dunyoqarashini boyitadi hamda maktab ta'limida sifatli badiiy va estetik tarbiyalashning muhim asosini tashkil etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности //Педагогическое образование и наука. – 2017. – №. 2. – С. 109-110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons //Eastern European Scientific Journal. – 2017. – №. 1. – С. 131-134.
3. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari //Inter education & global study. – 2024. – №. 1. – С. 8-14.
4. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари //Современное образование (Узбекистан). – 2017. – №. 6. – С. 15-21.
5. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts //International Journal on Integrated Education. – 2023. – Т. 4. – №. 3. – С. 60-66.
6. Pakhomova, N. Teaching National and Cultural Heritage in Visual Arts Education //International Journal of Art & Design Education. – 2021. – Vol. 40, № 3. – P. 365-378.
7. Кузнецова Н. П. Методика обучения изобразительному искусству в школе. – Москва: Просвещение, 2019. – 256 с.
8. Иванова Е. В. Развитие художественного восприятия у школьников. – Санкт-Петербург: Речь, 2020. – 212 с.